

Krystyna Krawiec-Złotkowska¹

SYMPOZJUM NAUKOWE *PATRONI NAJJAŚNIEJSZEJ RZECZYPOSPOLITEJ I POMORZA W 100-LECIE ODZYSKANIA NIEPODLEGŁOŚCI* (SŁUPSK, 15 STYCZNIA 2019 R.)

11 grudnia 2018 roku w Sali Rycerskiej Zamku Książąt Pomorskich odbyło się sympozjum naukowe *Patroni Najjaśniejszej Rzeczypospolitej i Pomorza w 100-lecie Odzyskania Niepodległości*. Organizatorami spotkania dedykowanego duchowym opiekunom Ojczyzny byli Instytut Polonistyki Akademii Pomorskiej i Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku. Projekt, którego kierownikiem naukowym była prof. AP, dr hab. Krystyna Krawiec-Złotkowska, objęli honorowym patronatem JE Biskup Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej Edward Dajczak oraz Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego Jarosław Gowin. Uroczystego otwarcia sympozjum dokonał rektor Akademii Pomorskiej w Słupsku prof. AP, dr hab. inż. Zbigniew Osadowski.

Sympozjum było niecodzienną okazją do wymiany myśli i poglądów o patronach państwa polskiego. Szczególny charakter zyskało dzięki okolicznościom stanowiącym inspirację do jego organizacji. Pierwszym powodem było 100-lecie odzyskania niepodległości przez państwo polskie i pragnienie organizatorów do włączenia się w ogólnopolskie obchody uświetniające tę rocznicę. Drugą okolicznością zasługującą na jej zaznaczenie w przestrzeni życia publicznego i religijnego mieszkańców miasta nad Słupią była 145. rocznica poświęcenia kościoła pw. św. Ottona w Słupsku. Ogólnopolski jubileusz został tym samym połączony z jubileuszem lokalnym. Ich obchody zaowocowały interesującym spotkaniem naukowym i społeczno-religijnym zarazem.

W interdyscyplinarnym dyskursie przeprowadzonym w Sali Rycerskiej, w gościnnych murach Zamku Książąt Pomorskich w Słupsku, wzięli udział badacze reprezentujący

¹ Dr hab. Krystyna Krawiec-Złotkowska, prof. AP, historyk literatury staropolskiej, adiunkt w Instytucie Polonistyki Akademii Pomorskiej w Słupsku. Zajmuje się głównie poezją polskiego baroku, duchowością chrześcijańską, antropologią literatury i poetyką kulturową. Adres do korespondencji: 76-200 Słupsk, ul. Piłsudskiego 3 m. 110; e-mail: krystyna.krawiec-zlotkowska@apsl.edu.pl.

kilka ośrodków naukowych i kulturotwórczych. Przedstawili oni sylwetki głównych patronów naszej Ojczyzny – czyli św. Wojciecha, św. Stanisława ze Szczepanowa oraz Matkę Bożą, oficjalnie koronowaną na Królową Polski przez Jana Kazimierza podczas uroczystych ślubów lwowskich 1 kwietnia 1656 roku. Osobne miejsce w dyskursie zajął patron Pomorza, św. Otton z Bambergu oraz patron roku liturgicznego 2018 św. Stanisław Kostka.

Pierwszą część sympozjum rozpoczęła Anna Pobóg-Lenartowicz z Uniwersytetu Opolskiego. Mediewistka przedstawiła wizerunki św. Wojciecha, św. Stanisława ze Szczepanowa i św. Ottona z Bambergu utrwalone w źródłach hagiograficznych. W referacie pojawiła się interesująca koncepcja, że średniowiecznym patronom Polski przyświecała idea zjednoczonej Europy. Spoiwem ludów zamieszkujących tereny starego kontynentu miały być wartości chrześcijańskie. Dążono, by pod sztandarem Chrystusa zapanowała wspólnota myśli i ideałów. Jako druga wystąpiła Elżbieta Kał, historyk sztuki z Akademii Pomorskiej w Słupsku. W bogato ilustrowanym referacie zostały zaprezentowane wybrane problemy ikonografii patronów Rzeczypospolitej, którzy byli przedmiotem refleksji już w pierwszym wystąpieniu. Na uwagę, poza obszernym materiałem plastycznym, zainteresowanie uczestników sympozjum wzbudził wniosek z pewnością powszechnie znany historykom sztuki, ale wcale nie taki oczywisty dla osób pozostających poza bezpośrednim kręgiem ludzi sztuki. Konkluzja dotyczyła perspektywy w dziełach artystycznych, która charakteryzowała hierarchię i status społeczny postaci przedstawianych na pierwszym lub drugim planie. Wizerunek świętych patronów przybliżony w dziełach sztuki uzupełniło słowno-muzyczne wystąpienie Joanny Złotkowskiej, studentki Akademii Muzycznej w Gdańsku, zatytułowane *Główni patroni Rzeczypospolitej w pieśni religijnej i patriotycznej*. Jak przystało na adeptkę kierunku kompozycja i teoria muzyki, referat został przedstawiony „grająco”. W wykonaniu referentki uczestnicy mogli posłuchać różnych form zapisów nutowych pieśni poświęconych patronom Polski, których aranżacji próżno szukać w Internecie lub na nośnikach elektronicznych. Poza warstwą muzyczną interesujące były również wnioski sformułowane przez autorkę wystąpienia, które być może zostaną opublikowane w planowanej jubileuszowej publikacji, będącej pokłosiem sympozjum.

Część drugą spotkania otworzył referat Krystyny Krawiec-Złotkowskiej z Akademii Pomorskiej, która *notabene* była *spiritus movens* całego zdarzenia. Wystąpienie organizatorki sympozjum było poświęcone szczególnej patronce Najjaśniejszej Rzeczypospolitej, Matce Bożej. Osoba Maryi została przedstawiona w toposach literackich, jakie można odnaleźć w średniowiecznych zabytkach języka polskiego. Wskazała, że w funkcji toposów występują na przykład takie określenia Najświętszej Maryi Panny jak: Brama Rajska, Brama Nieba, Dziewica Osobna (Osobliwa), Gwiazda Jasna, Gwiazda Morska, Kamień Biały, Królowa Anielska, Kwiatek Czarny, Kwiatek Zielony, Lilia Czystości, Perła Czystości, Fijołek, Owoc, Drzewo Jessego, Matka Bolesna, Róża Rajska, Studnia Rajska, Różdżka Rozkoszna, Panna nad Pannami, Okręt, Łódź i inne. W referacie przypomniano również, że kult Maryi jako Królowej Polski wyróżnia Kościół katolicki wśród innych wyznań chrześcijańskich w Polsce. Hołd dla Najświętszej Maryi Panny i tytuł Królowej

Polski, jaki Jej nadano w drugiej połowie XVI wieku, mówi o obecności Matki Bożej w historii polskiego narodu od czasów renesansu aż do dzisiaj. Tematowi kultu Matki Bożej był poświęcony również niezwykle interesujący referat ks. Tadeusza Ceynowy z Uniwersytetu Szczecińskiego. Prelegent przedstawił dzieje Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej w Skrzatuszu w świetle XVIII-wiecznego manuskryptu ks. Andrzeja Józefa Delerda. W przededniu nadania tej barokowej świątyni rangi bazyliki mniejszej zaprezentowanie nieznanymi, zachowanymi wręcz w cudowny sposób źródeł, które dokumentują jej historię, należy traktować jako szczególnie cenne wystąpienie, które również zostanie opublikowane w posympozjalnych materiałach. Kolejny referat był poświęcony wizerunkowi św. Stanisława Kostki, jaki został wykreowany w literaturze dawnej i najnowszej. Z literackim obrazem patrona młodzieży zapoznała obecnych na sympozjum Pola Pauba, absolwentka filologii polskiej w Akademii Pomorskiej. Autorka referatu bardzo skrupulatnie podeszła do badanej materii i omówiła wszystkie reprezentatywne jej zdaniem utwory, w których postać młodzieńca pojawiała się na przestrzeni wieków. Sięgnęła między innymi do: relacji o nim ks. Piotra Skargi; do pieśni napisanej z okazji szczęśliwego powrotu Władysława IV, króla Polski, z Baden przez ks. Macieja Sarbiewskiego zatytułowanej *Do świętego Stanisława Kostki*; do poematu Grzegorza z Sambora pt. *Divi Stanislai Costuli Poloni vita (Życie św. Stanisława Kostki)*; do wierszy współczesnych Stanisławowi Kostce współbraci w wierze (utworu o Bernarda Colnago SI), o Franciszka Fenicjusza; a wreszcie do liryku *W komnacie, gdzie Stanisław...* Cypriana Kamila Norwida i *Marsza Kaszubskiego* z poematu *Ò panu Czôrlińszim co do Pùcka pò sécë jachôł* Hieronima Derdowskiego, w którym święty młodzieniec również się pojawia. Pola Pauba nie pominęła tekstów samego Świętego, którego dewizą życia było zawołanie *Do większego [dzieła] zrodzony jestem* (łac. *Ad maiora natus sum*). Rys historyczny ziem polskich w czasach działalności patronów Polski i Pomorza bardzo wnikliwie zaprezentował Zbigniew Witczak, doktorant z Uniwersytetu Opolskiego. Jego wystąpienie, w którym wyraźnie zaakcentowano filiacje polskich władców z wielką polityką władców europejskich, przybliżyło również ideę *renovatio Imperii Romani* i znaczenie polskich patronów w ówczesnych międzynarodowych kontaktach.

W ostatniej części uczestnicy sympozjum wysłuchali trzech referatów dedykowanych patronowi Pomorza. Magdalena Kryńska, absolwentka Akademii Pomorskiej w Słupsku, przedstawiła biskupa z Bambergu jako obrońcę życia w kontekście poglądów na życie jako wartość aksjologiczną Blaise'a Pascala. Wskazała, które postulaty św. Ottona można odnaleźć w filozofii nawróconego uczonego. Następnie ks. Joachim Feński, reprezentujący środowisko szczecińskie, omówił kult świętego biskupa w źródłach niemieckojęzycznych. Przedstawił miejsca pamięci Ottona z Bambergu (jako najważniejsze miejsce związane z losami świętego biskupa na Pomorzu podał „studnię ottonową” w Pyrzycach) i ślady jego kultu na terenie archidiecezji bamberskiej oraz archidiecezji berlińskiej – Usedom i Demmin. Na terenie Pomorza wymienił kościoły i parafie pw. św. Ottona w: Kamieniu Pomorskim, Pyrzycach, Szczecinie, Grzymiradzu w parafii Smolnica oraz w Słupsku i Kostkowie koło Lęborka. Niestety, jak zauważył, większość tych świątyń została zniszczona. Szczęśliwym zbiegiem okoliczności kościół w Słupsku nie został

unicestwiony, choć w czasie zawieruchy wojennej całkowite zniszczenie słupekiej świątyni było bardzo prawdopodobne. Dzieje tego właśnie kościoła pw. św. Ottona, jedyne katolickiego kościoła w mieście nad Słupią, przedstawił w prezentacji multimedialnej Zdzisław Machura, reprezentujący Stowarzyszenie Przyjaciół Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku. Referat był syntezą obszerniejszych materiałów o historii ottonowej świątyni w Słupsku przygotowanych do edycji, które niebawem zostaną opublikowane.

W programie sympozjum było zaplanowane jeszcze jedno wystąpienie. Tadeusz Linkner z Uniwersytetu Gdańskiego miał wygłosić referat pt. *Trentowskiego słowiańskie bogi śmierci*. Według zgłoszonego abstraktu gdański uczyony miał odnieść ideę misji św. Wojciecha do problematyki słowiańskich wierzeń z okresu przedchrześcijańskiego. Referat nie został wygłoszony, ale autor zobowiązał się dostarczyć tekst do planowanej publikacji.

Panel poświęcony św. Ottonowi z Bambergu poprzedzał Mszę Świętą w kościele pw. tego właśnie bamberskiego biskupa, patrona i apostoła Pomorza. Koncelebrowanej liturgii przewodniczył bp Krzysztof Włodarczyk. Miała ona uroczysty charakter związany ze 145. rocznicą poświęcenia słupekiej świątyni. Oprawę muzyczną Mszy św. przygotował chór Akademii Pomorskiej w Słupsku *Iuventus Cantans* pod batutą Piotra Pendzicha. Na zakończenie Eucharystii studenci zaśpiewali jedną z najpiękniejszych polskich pieśni pt. *Gaude Mater Polonia* (pol. *Raduj się, Matko Polsko*). Średniowieczny hymn ku czci biskupa męczennika św. Stanisława ze Szczepanowa został skomponowany do słów Wincentego z Kielczy na uroczystość kanonizacyjną i wykonany po raz pierwszy 8 maja 1254 roku. Pieśń, stanowiąca jeden z najstarszych religijnych utworów liryki polsko-łacińskiej, 11 grudnia 2018 roku, wybrzmiewając w słupekiej świątyni ku chwale jej patrona i jednocześnie patrona Pomorza, ku chwale patronów Najjaśniejszej Rzeczypospolitej i na cześć 100. rocznicy odzyskania niepodległości, zakończyła sympozjum, które łączyło w sobie elementy naukowe, kulturowe i religijne.